

El nostre model educatiu: una legitimació universalment vàlida

Aprendre en català, un objectiu educatiu i social irrenunciable.

PALMA, 15 i 16 de maig de 2012

Guió

1. Recordar compromisos bàsics i obvis (que alguns volen ignorar).
2. Context polític: una vasta (i basta) maniobra d'involució.
3. Un model educatiu universalment vàlid i respectuós amb la diversitat.
4. Conclusions

Compromisos bàsics (1)

- ▶ **Del sistema democràtic nascut de la transició.**
 - ▶ Tothom hauria de (re)llegir l'Exposició de motius de la Llei de Normalització Lingüística –base de la convivència.
 - ▶ Doble oficialitat: igual rang, base diferent (català territorial / castellà personal).
 - ▶ Compromís dels poders públics d'assegurar que tothom conegui les dues llengües oficials i pugui usar la pròpia sense limitacions.
 - ▶ El català, element cohesionador en una societat cada vegada més diversa. Diversitat + desigualtat + crisi = conflictivitat. No juguem amb foc.
 - ▶ Quina llengua és menys coneguda i troba més limitacions?

Compromisos bàsics (2)

▶ Del sistema educatiu públic

- ▶ Assegurar els objectius pedagògics i socials d'interès general (Marc Comú Europeu):
 - ▶ Competència equivalent en les dues llengües oficials + tercera llengua i **competència intercultural (superació dels prejudicis interculturals)**:
“La capacitat de relacionar-se amb la diversitat cultural i gestionar els comportaments d'acord amb una visió conscient i positiva de la diversitat”.
- ▶ És la (no) consecució d'aquests objectius el que ha de merèixer la màxima atenció: en cada centre, en cada territori i en el debat públic.
- ▶ En cap cas es poden subordinar aquests objectius a les preferències particulars (canalitzables per via de l'ensenyament privat).
- ▶ Sobretot quan generen dificultats organitzatives insalvables per manca de recursos i conflictivitat social en la comunitat educativa i en la societat sencera.

Per què s'ha de canviar si funciona bé?

- ▶ El model actual assegura competències equivalents en castellà i català (sense tenir en compte l'expressió oral).
- ▶ En els centres públics han millorat des de 2008-09:
 - ▶ Les competències en castellà (14,7%) i en català (8%).
 - ▶ Les actituds envers la llengua i la literatura catalana.
 - ▶ L'ús del català.
- ▶ L'ús del català en els diferents contextos facilita millors resultats en totes les matèries avaluades.

Avaluació de diagnòstic
2010-2011
Illes Balears

Informe executiu

4t EP

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu

El context general:
involució i recentralització . Legitimar la
desigualtat lingüística.

La Constitució de 1978, cap a una reinterpretació tancada.

▶ Preàmbul:

- ▶ *“Protegir tots els espanyols i els pobles d’Espanya en l’exercici dels drets humans, les seves cultures i tradicions, llengües i institucions.”*

▶ Article 9.2:

- ▶ *“ Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l’individu i dels grups en els quals s’integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n’impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social.”*

- ▶ Referèndum: un marc inicial indefinidament obert a una evolució de signe federal (Espanya com a ‘nació de nacions’).
 - ▶ Ciutadania espanyola (com la suïssa o la canadencs) no hauria d’implicar una única opció lingüística, cultural o nacional.
-

Legitimació ideològica de la desigualtat

- ▶ Campanya contra el projecte d'Estatut de Catalunya.
- ▶ **Rèplica** (ignorada): [Recomanació 1735 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa](#) sobre el concepte de 'nació' (26 de gener de 2006):
 - ▶ *“permetre a qualsevol individu de definir-se a si mateix com a membre d'una ‘nació’ cultural independentment del seu país de ciutadania o de la nació cívica a què pertanyi com a ciutadà”.*
 - ▶ *“dret de tots els individus de pertànyer a la nació que senten que pertanyen, sigui en termes de ciutadania o en termes de llengua, cultura i tradicions.”*
- ▶ Manifiesto por la lengua común (2008).
- ▶ **Rèplica** (poc difosa): [Manifest pel sentit comú i el plurilingüisme equitatiu](#).
- ▶ Etiquetes desqualificadores: '(no) nacionalistes'. Qui pretén decidir la nació dels altres?

Legitimació judicial de la desigualtat

- ▶ Sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut de Catalunya (2010):
 - ▶ *“Toda lengua oficial es, por tanto —también allí donde comparte esa cualidad con otra lengua española—, lengua de uso normal por y ante el poder público. También, en consecuencia, lo es el castellano por y ante las administraciones públicas catalanas, que, como el poder público estatal en Cataluña, no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales.” (14.a. Pàg. 473)*
 - ▶ *“El art. 6.2 EAC sería inconstitucional y nulo en su pretensión de imponer un deber de conocimiento del catalán equivalente en su sentido al que se desprende del deber constitucional de conocimiento del castellano.” (14.b. Pàg. 476)*
 - ▶ *“un deber de naturaleza distinta al que sólo cabe predicar del castellano, esto es, como un deber que no es jurídicamente exigible con carácter generalizado” (14.b. Pàg. 477)*
 - ▶ **Rèplica:** Uns més iguals que els altres? [Més enllà de la Sentència](#)
-

La idea d'igualtat en els drets humans

- ▶ Declaració Universal dels Drets Humans.
 - ▶ Article 2:
 - ▶ Tothom té tots els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició.
 - ▶ A més, no es farà cap distinció basada en l'estatut polític, jurídic o internacional del país o del territori al qual pertanyi una persona, tant si és independent com si està sota administració fiduciària, si no és autònom, o està sota qualsevol altra limitació de sobirania.
 - ▶ Article 29:
 - ▶ 1. Tota persona té deures envers la comunitat, ja que només en aquesta li és possible el lliure i ple desenvolupament de la seva personalitat.
 - ▶ Article 30:
 - ▶ Res en aquesta Declaració no podrà interpretar-se en el sentit que doni cap dret a un Estat, a un grup o a una persona a emprendre activitats o a realitzar actes que tendeixin a la supressió de qualsevol dels drets i llibertats que s'hi enuncien.

Un model educatiu universalment
vàlid i respectuós amb la diversitat

Un aclariment primordial

- ▶ No defensam cap particularisme, exclusivitat o privilegi en el nostre model lingüístic educatiu.
- ▶ Al contrari, propugnam l'aplicació, el manteniment i el perfeccionament d'uns principis universalment vàlids:
 - ▶ No sols per a totes les terres de llengua catalana
 - ▶ Sinó per a totes les comunitats lingüístiques del món (Declaració Universal de Drets Lingüístics, Barcelona 1996)
 - ▶ Llibre recent de Philippe Van Parijs, *Linguistic Justice for Europe and for the World*. Oxford Univ. Press: 2011.

Conclusions de Van Parijs

- ▶ **Lingua franca:** no és just que tot el cost d'aprenentatge de les grans llengües recaigui sobre els parlants de les menors.
- ▶ **Justícia lingüística:**
 - ▶ **Cooperació equitativa:** no és just que els parlants de grans llengües tinguin més avantatges (p. ex., laborals).
 - ▶ **Igualtat d'oportunitats i paritat de respecte:** no és just que la llengua de la majoria tinguí preferència en molts d'àmbits sobre les altres. “La manera més efectiva d'arribar a la justícia lingüística entesa com a paritat de respecte consisteix a garantir a cada comunitat lingüística el dret d'establir la seva llengua com a mitjà d'instrucció i comunicació pública en algun territori, sempre que assumeixi el cost de fer-ho.”
- ▶ **Territorialitat** –entesa com a respecte de la llengua patrimonial de la societat que hi viu– i marc dels drets personals (no predominants).
- ▶ Cf. Exposició de motius de la Llei de Normalització Lingüística a les Balears.

Condicions de la sostenibilitat lingüística universal

- ▶ L'ús de la llengua pròpia de cada comunitat com a llengua vehicular habitual en el sistema educatiu públic respon pertot a uns mateixos principis:
 - ▶ Assegurar la transmissió de la llengua als nous ciutadans, a fi de garantir la continuïtat (evitar l'extinció) de la comunitat lingüística.
 - ▶ Assegurar la intercomprensió i la igualtat d'oportunitats entre els ciutadans (evitar la segregació).
 - ▶ Afavorir la convivència intercultural en una societat cada vegada més diversa.
 - ▶ En cap cas això es pot considerar una "imposició", ni exclou l'ús ponderat d'altres llengües vehiculars.
- ▶ L'objectiu de competència plurilingüe (1 + 2) i intercultural (Marc Comú Europeu) no qüestiona, sinó que complementa aquest principi bàsic.

La responsabilitat no és exclusiva del sistema educatiu

- ▶ Tota la societat ha de participar en la construcció d'un multilingüisme equitatiu i sostenible, vàlid per a tota la humanitat.
- ▶ Cal avançar paral·lelament en l'ús normal del català
 - ▶ en el multilingüisme de les empreses
 - ▶ en l'oferta d'activitats culturals, esportives i de temps lliure
 - ▶ en les relacions socials
- ▶ Una societat intercultural respectuosa amb el lloc central del català és responsabilitat de tots –de les institucions de govern en primer lloc!

NO a la instrumentalització partidista i judicial del sistema educatiu

- ▶ No podem admetre que l'escola
 - ▶ que és per naturalesa el lloc de construcció de la convivència en la diversitat
 - ▶ es vulgui convertir irresponsablement en un focus de confrontació
- ▶ No hi ha res pitjor que la polarització d'aquest debat com a pugna simbòlica entorn de la supremacia d'uns poders sobre uns altres. Tenir el poder no dóna automàticament la raó.
- ▶ Cal atendre sobretot les veus sensates i fonamentades dels experts en educació i relacions interculturals.

Facilitar l'adaptació de cada centre al seu entorn educatiu concret

- ▶ Ni les fórmules estereotipades (percentatges fixos) ni les solucions “a la carta” són viables.
- ▶ Cada centre ha de disposar de recursos suficients per a dissenyar el projecte lingüístic que permeti aconseguir millor els objectius en el seu propi entorn: **reequilibri lingüístic** (Allard & Landry) i **gestió de la diversitat**.
- ▶ Els marcs legislatius i regulatius han de facilitar i comprovar aquesta capacitat d'adaptació, i no demanar impossibles.

La introducció d'una altra llengua vehicular podria ser una oportunitat

- ▶ L'aprenentatge integrat de contingut i llengua (AICLE / CLIL) permet recuperar la consciència general que TOTS els docents ensenyen llengua –sigui la llengua que sigui.
- ▶ Les activitats de tot el centre –docents o no– han de ser plenament coherents amb el projecte lingüístic i intercultural: contribuir a generar contextos per a l'ús real i significatiu de les llengües apreses i les relacions interculturals positives.

En conclusió

- ▶ El model de conjunció lingüística, amb la llengua pròpia --el català en aquest cas— com a *llengua vehicular normalment emprada* (LEC) és el que assegura més bons resultats educatius i socials, i per tant, absolutament irrenunciable.
- ▶ Aquest és el model lingüístic educatiu més legítimat i vàlid universalment, plenament coherent amb els objectius europeus de competència plurilingüe intercultural.
- ▶ És inadmissible la politització partidista del debat pedagògic, que es desentén dels resultats educatius (doble competència, plurilingüisme) i socials (cohesió intercultural) i només pensa a fer el gust als que volen incrementar l'ús vehicular del castellà i prescindir del català.
- ▶ Això no exclou que el model sigui millorable, en part amb la introducció equilibrada de l'aprenentatge integrat dels continguts en diverses llengües vehiculars.
- ▶ Tota la societat es responsable d'avançar cap a una diversitat justa i sostenible.

